

УДК 35.078.3

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3568275>
Н.В. СУГОНЯКО,

помічник судді Господарського суду Сумської області,
аспірант Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету, м. Суми, Україна;
e-mail: sugonyakonatali@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8219-1143>

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРАВА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

N.V. SUHONIAKO,

Judge Assistant, Commercial Court of Sumy Region,
Postgraduate student of a Ph.D., Academic and Research Institute of Law,
Sumy State University, Sumy, Ukraine; e-mail: sugonyakonatali@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8219-1143>

INFORMATION ACTIVITY IN LEGAL FIELD AND ITS PECULIARITIES

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Нинішній стан невизначеності окремих понять тягне за собою зниження ефективності правового регулювання інформаційної діяльності у сфері права. Тому **метою** статі стало визначення сутності та особливості інформаційної діяльності в сфері права. В роботі використані **методи** аналізу та синтезу. Дослідження проводилось шляхом застосування логіко-структурного аналізу визначення понять "інформаційна діяльність" та "інформаційна діяльність у сфері права". **Результатами** застосування означених методів є надання визначення поняття Інформаційної діяльності, що стало основою для виділення сутності та особливостей визначення поняття "інформаційна діяльність в сфері права". В здійсненій класифікації інформаційна діяльність поділена на три основні групи: а) інформаційна діяльність, направлена на вироблення інформації (створення); б) інформаційна діяльність, направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання, одержання, зберігання, використання, поширення); в) інформаційна діяльність, пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації). Доведено, що: а) інформаційна діяльність, направлена на створення інформації, це сукупність послідовних цілеспрямованих дій особи (психічних, фізичних) результатом яких є надання певної форми сприйнятих ззовні відомостей та їх презентації іншим особам; б) інформаційна діяльність, направлена на задоволення інформаційних потреб людини і суспільства, це цілеспрямована діяльність осіб направлена на задоволення поточних та спеціальних інформаційних потреб, що об'єктивується у формі одержання, використання інформації, поширення та зберігання інформації; в) інформаційна діяльність, пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності, це сукупність правових, адміністративних, організаційних та інших заходів, здійснюваних власниками інформації або уповноваженими на те державними органами, що забезпечують збереження, цілісності інформації та належний порядок доступу до неї. У **висновках** зазначено, що діяльність у сфері права слід визначити як вид соціальної діяльності, що здійснюється суб'єктами права з використанням правових засобів та з метою отримання правового результату в процесі якої відбувається створення, розвиток і матеріалізація права. Визначальними ознаками такої діяльності є те, що: а) предметом такої діяльності є інформація; б) така діяльність здійснюється в рамках встановлених правил поведінки, щодо вироблення, використання та зберігання інформації; в) результатом такої діяльності є задоволення інформаційних потреб членів суспільства.

Ключові слова: право; інформаційна діяльність; інформаційні відносини

***

Problem statement. The article tells about some problematic issues of the conceptual framework of information activity in the field of law. The current ambiguous state of certain definitions causes the reduction of information activity efficiency in the field of law. **Purpose.** The tasks that were to be solved by the article include the definition of the essence and peculiar features of information activity in the field of law. **The methods** of analysis and synthesis were used in the work. The research was carried out by using logical and structural analysis of "information activity" and "information activity in the field

of law" notions. **Results.** The use of the specified method results in the shaping of a clear definition of information activity, which, in turn, can act as the basis for further definition of the essence and peculiarities of the notion "information activity in the field of the law". Moreover, in author's opinion, information activity can be divided into three main groups: a) information activity intended to produce information (creation); b) information activity intended to meet the needs of the information activity agent with the help of certain actions with information (collection, receiving, storage, use, spreading); c) information activity connected with the ensuring of the rights and interests of information activity agents (information protection and security). The author classified the information activities: a) the activity intended to create information is a set of consistent aimed actions of a person (psychical, physical) that result in shaping the data coming from outside and representing them to other persons; b) information activity intended to meet the information needs of people and society is a purposeful activity with view of satisfying current and specific information needs, which is objectified in the form of receiving, using, storing and spreading of information, c) activities connected with the ensuring of the rights and interests of information activity agents are a set of legal, administrative, organizational and other types of actions performed by information owners or duly authorized bodies that provide for the storage of information, its integrity, and a proper access procedure. **Conclusions.** Activity in the legal field should be defined as a type of social activity fulfilled by holders of the right with the use of legal means for the purpose of receiving a legal result; this activity is accompanied by the creation, development, and materialization of the right. The determining features of this activity include the following; a) the subject matter of such an activity is information; b) such an activity is carried out according to the established behavioral rules concerning the production, use, and storage of information; c) such an activity leads to the satisfaction of information needs of society members.

Key words: law; information activity; information relations

Постановка проблеми

За останні роки інформація стала одним із найбільш потужних факторів розвитку України та сприяла утворенню нового інформаційного укладу нашого суспільства. Обіг інформації та діяльність з її розповсюдження стали одним із найбільш дієвих каталізаторів трансформації суспільно-політичних процесів, в результаті дії якого змінювалося не лише соціально-політичне, а й економічне та культурне середовище існування нашої держави. При цьому однією з найбільш значущих сфер, що впливають на розвиток нашого суспільства, є сфера права, в рамках якої здійснюється обіг інформації, що містить відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини та правопорядок. Діяльність у цій сфері має значний вплив не лише на розвиток суспільства, а й може тягнути за собою зміну прав та обов'язків її учасників.

Враховуючи такий вплив інформаційної діяльності у сфері права на розвиток нашого суспільства, сьогодні її дослідження є надзвичайно актуальним для подальшого становлення України як незалежної та правової держави. Так, предметом наукової розвідки І.В. Арістової було правове регулювання та законодавче забезпечення інформаційної політики в Україні, особливості інформаційної діяльності з участю органів внутрішніх справ та інформаційна діяльність як вид адміністративних послуг й правове регулювання надання доступу до інформації та розпорядження нею [1]; І.К. Белякова – інформаційна

діяльність, її зміст і класифікація, виходячи із її правомірності чи неправомірності [2]; Л.П. Коваленко – становлення інформаційного права як галузі права та існуючі прогалини інформаційно-го законодавства [3].

В свою чергу, Ольфа Белкала Дріс (Olfa Belkahla Driss, 2019), Сел Меллоулі (Sehl Mellouli, 2019) та Зейнеб Трабелсі (Zeineb Trabelsi, 2019) звертають увагу на практичні аспекти інформаційної діяльності щодо семантики інформації та сучасних даних соціальних мереж, представленню нової інформації особою, визначальною політичною коректністю [4]; Фанг Ван (FangWang, 2018) – на інформаційну модель динамічного механізму міжвідомчого обміну державними даними [5]; Жан Дамасцен Твізейманіанааб (Jean Damascene Twizeyimanaab, 2019), Аніка Андерссон (Annika Andersson, 2019) – на особливості та покращення ефективності інформаційної діяльності (електронних сервісів) державних органів [6] та ін.

Разом із тим, проблемною досі вбачається відсутність остаточної відповіді щодо визначення поняття та змісту інформаційної діяльності у сфері права. Тому метою статті є підвищення рівня правового регулювання інформаційної діяльності у сфері права в Україні. Її новизна полягає в класифікаційному розподілі інформаційної діяльності на групи відповідно до її спрямованості. Завданнями статті є визначення змісту поняття "інформаційна діяльність"; здійснення класифікації груп інформаційної діяльності; визначення сутності такого явища, як інформаційна діяльність

у сфері права. Логіко-структурний аналіз категорії "інформаційна діяльність у сфері права" свідчить, що вона в своєму змісті складається з двох змістовно-концептуальних частин, а саме – з категорій "інформаційна діяльність" і "сфера права". Визначення сутності виділених частин дозволить чітко сформулювати поняття "інформаційна діяльність у сфері права", виокремити та проаналізувати її особливості.

Зміст поняття "інформаційна діяльність"

З аналізу чинних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері інформаційної діяльності, доводиться констатувати відсутність нормативного закріплення поняття "інформаційна діяльність".

Переважає більшість дослідників, розкриваючи зміст поняття "інформаційна діяльність", звертає увагу на його складність і неоднорідність та відсутність одностайного його сприйняття. Так, О.В. Синєокий визначає інформаційну діяльність як сукупність інформаційних дій, технічних засобів, організаційних умов і модернізаційних заходів, що ґрунтуються на ефективному використанні високих технологій, метою чого є оптимальне задоволення інформаційних потреб громадян і юридичних осіб, а також реалізація інформаційних функцій і завдань держави [7]; О.О. Хмельницький сприймає інформаційну діяльність як сукупність операцій з сприйняття, переробки та видачі інформації в межах системи комунікації [8, с.97]; Л.П. Коваленко вважає, що інформаційна діяльність характеризує напрям необхідного впливу інформаційного права на інформаційні відносини, тобто такого, без якого суспільство на цьому етапі розвитку не може існувати (регулювання, охорона, закріплення певного виду суспільних відносин) [9]; В.Ю. Жарких, О.С. Білоусов, І.Б. Кривдіна визначають інформаційну діяльність як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних правовідносин [10, с.37]; А.І. Марущак [11, с.532] – як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. В останніх двох випадках визначення за суттю та змістом відповідають законодавчо закріпленому визначенню цього поняття в Законі України "Про інформацію" в редакції ст.1 від 06.01.2011 року [12], яке в подальшому було вилучене, проте яке, як на нас, може бути сприйняте як базове, але не остаточне.

Враховуючи зазначене, звернемо увагу на конструкцію поняття "інформаційна діяльність", яке у лінгвістичному сенсі складається з іменни-

ка "діяльність" та його означення – прикметника "інформаційна". Така конструкція поняття свідчить, що основним словом є поняття "діяльність", чітке розуміння змісту якого дозволить отримати основу для визначення досліджуваного нами поняття "інформаційна діяльність".

Розглянемо поняття "діяльність" у системному, когнітивному, пізнавальному та динамічному аспектах.

Застосовуючи системний підхід до категорії "діяльність" А.М. Леонтьєв вказував, що діяльність є молярна, неадитивна одиниця життя тілесного, матеріального суб'єкта. При цьому, на його думку, це не реакція і не сукупність реакцій, а система, яка має свою будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток [13, с.56].

Використовуючи когнітивний і динамічний підходи, А.Л. Нікіфоров сприймає діяльність як специфічну людську форму активності, змістом якої є доцільна зміна і перетворення оточуючого людину світу [14, с.52–69]. В цьому аспекті поняття "діяльність" сприймає й Г.А. Каплан, за яким діяльність являє собою різносторонній процес створення людиною умов свого існування і розвитку, процес перетворення соціальної реальності відповідно до суспільних потреб, мети і завдань. При цьому автор наголошує, що діяльність – це специфічна форма активного ставлення людини до навколишнього світу, зміст якої складає доцільна зміна і перетворення [15, с.59].

Досліджуючи структуру масової комунікації і використовуючи динамічний і пізнавальний підхід, Дрідзе Т.М. визначив діяльність як усвідомлену, мотивовану, тобто психічно регульовану предметну і цілеспрямовану соціально регламентовану активність суспільного суб'єкта, яка опосередковує всі його зв'язки з природним, техніко-економічним і соціокультурним відображенням [16, с.62].

Звідси можна виділи такі основні характеристики діяльності, як предметність, цілеспрямованість, результативність.

Практично всі дослідники погоджуються з тезою, що діяльність не може бути безпредметною. В цьому аспекті варто вказати, що предмет діяльності може розглядатись у загальному та безпосередньому аспектах. Враховуючи, що діяльність, як форма активності людини "спрямована на доцільну зміну і перетворення оточуючого її світу" [17, с.52–69], цілком обґрунтовано можна стверджувати, що загальним предметом діяльності є оточуючий світ людини, який вона підлаштовує під свої потреби. При

цьому варто звернути увагу, що загальний предмет діяльності існує незалежно від людини і її бажання. Наявність певних потреб життєдіяльності та можливість їх задовольнити за рахунок зовнішніх, оточуючих об'єктів визначає детермінанту поведінки людини й об'єктивує її інтерес до активності у формі діяльності. Визначивши безпосередній інтерес, людина, для його задоволення використовує певні об'єкти чи предмети, за допомогою використання яких здійснює перетворення конкретного об'єкту матеріального світу, досягаючи поставленої мети. В цьому сенсі можна виділити безпосередній об'єкт діяльності – конкурентні об'єкти матеріального світу, що використовуються для досягнення поставленої мети.

Як свідчить практика, діяльність носить цілеспрямований характер. Практично всі дослідники погоджуються з тезою, що діяльність – це певна активність, яка спрямована на досягнення поставленої мети. В своїй основі цілеспрямованості діяльності, як виду активності людини, притаманна така характеристика як продуманість та об'єктивується в перспективному плані послідовних дій результатом яких є досягнення цілі. В цьому аспекті варто погодитись з дослідниками, які визначають цілеспрямованість як активність, що об'єктивується у такій послідовності дій, як: постановка мети, аналіз оточуючої ситуації, визначення способів і засобів досягнення мети, вчинення активних дій з досягнення мети [18, с.52–69]. При цьому, під метою діяльності розуміють очікуваний результат, спрямований на предмет, за допомогою якого суб'єкт має намір задовольнити ту чи іншу потребу [8, с.96]; під аналізом оточуючої ситуації розуміють розумову активність людини, спрямовану на виявлення потенційних можливостей та перепон у досягненні поставленої мети; визначення способів і засобів досягнення мети сприймають як виявлення предметів зовнішнього світу та оцінку можливості їх використання для досягнення поставленої мети.

Результативність, як характеристика діяльності, об'єктивується у наявності зміни оточуючого людину середовища. При цьому, вона може носити ідеальний характер, як досягнення всіх елементів цілі діяльності, та об'єктивний – досягнення практичного результату діяльності скорегованого на безпосереднє зовнішнє оточення.

Таким чином, системний аналіз наведеного дозволяє говорити, що діяльність представляє собою активні дії людини, яка має певні цілі на створення визначених матеріальних чи духов-

них благ, за допомогою яких будуть задовольнятися її потреби. При цьому ці активні дії вчиняються з використанням фізичної чи розумової енергії. Діяльність, як вид активності людини, являє собою постійне вчинення певних дій, направлених на задоволення усвідомлених потреб.

Враховуючи це, вважаємо за можливе поняття "діяльність" визначити як сукупність систематичних цілеспрямованих дій людини, направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення її потреб чи інтересів.

Характеризуючи другу складову словосполучення "інформаційна діяльність" – означувального прикметника "інформаційна", слід зазначити, що означувальні прикметники вказують на змістовну ознаку іменника, які позначають приналежність чи вчинення активності з певним явищем чи в певному середовищі. В нашому випадку означувальний прикметник вказує на те, що діяльність здійснюється з таким об'єктом як інформація. Враховуючи це, *інформаційну діяльність* можна визначити як сукупність систематичних цілеспрямованих дій суб'єкта, направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення його інформаційних потреб чи інтересів.

Виділимо види та особливості правового регулювання означених систематичних цілеспрямованих дій.

Класифікація груп інформаційної діяльності

Правове регулюванні інформаційної діяльності в Україні здійснюється на підставі Закону України "Про інформацію" [12], відповідно до ст.9 якого основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації.

Аналіз зазначених видів інформаційної діяльності дозволяє поділити їх на три такі основні групи, де: а) інформаційна діяльність направлена на вироблення інформації (створення); б) інформаційна діяльність направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання, одержання, зберігання, використання, поширення); в) інформаційна діяльність пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації).

Чинне законодавство України поняття "створення інформації" не містить. В науковій літературі воно також не знайшло достатньої розробки. Основна увага при дослідженні обігу інформації представниками юридичної науки приділяється

праву на створення інформації, ігноруючи сам процес створення. При цьому, і стосовно цього права у науковців немає єдиної точки зору.

Згідно з тлумачними словниками слова "створювати", "виробляти" використовуються у трьох значеннях: 1) творити, створювати, тобто, робити існуючим, спонукати до життя; 2) виготовляти, виробляти певний матеріальний продукт; 3) випускати промислові товари, продукти харчування, здійснювати процес створення матеріальних благ чи цінностей у масовому масштабі [17, с.611; 18, с.632; 19, с.805; 20, с.101].

Виходячи з цього, створення інформації може мати три таких основних значення: а) створення інформації людиною як біологічною істотою, що обумовлене її фізичною здатністю сприймати і осмислювати оточуюче середовище та генерувати його опис; б) створення певної інформаційної речі як вираз творчого потенціалу людини; в) створення інформаційних матеріалів для розповсюдження серед зацікавлених осіб з метою задоволення інформаційних потреб суспільства. Позначені значення свідчать, що в основі створення інформації, незалежно від мети, лежать творчий процес, результатом якого є об'єктивація суб'єктивного ставлення особи до сприйнятих, отриманих ззовні відомостей, і надання їм певної форми, виразу.

В цьому аспекті створення інформації є сукупністю послідовних дій особи (психічних, фізичних), результатом яких є надання певної форми сприйнятих ззовні відомостей. Ця діяльність починається з сприйняття і психічного усвідомлення отриманих ззовні відомостей, їх аналіз, осмислення, інтерпретацію. Осмислення та інтерпретація є тими частинами процесу створення інформації, яка носить творчий характер і закладає елементи суб'єктивності.

Завершення процесу створення інформації може мати два основних прояви: а) об'єктивація інформації у формі фонетичних звуків; б) об'єктивація у матеріальній формі, тобто у формі певного тексту. При цьому, не дивлячись на те, в якій формі була здійснена об'єктивація отриманих відомостей, інформація вважається створеною з моменту її представлення, презентації та отримання іншими, здатними її сприйняти, особами.

Таким чином, у першу групу інформаційної діяльності входить *діяльність, направлена на створення інформації*, яку можна визначити як сукупність послідовних цілеспрямованих дій особи (психічних, фізичних), результатом яких є надання певної форми сприйнятих ззовні відомостей та їх презентації іншим особам.

До другої групи інформаційної діяльності входить діяльність, направлена на задоволення інформаційних потреб людини і суспільства. Розуміння сутності видів діяльності, що входять у цю групу, пов'язане з усвідомленням такої категорії, як "інформаційна потреба".

В цілому категорія "потреби" в науці сприймається як необхідність в яких-небудь благах для підтримки життєдіяльності і розвитку організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства в цілому. Таке сприйняття є прийнятним, разом із тим, в аспекті інформаційної діяльності варто зазначити наступне. Для всіх видів людських потреб характерною є одна особливість – інформаційна складова, яка відображає необхідність мати певні відомості для здійснення діяльності людини. Проте, якщо живі організми відчувають потребу в відомостях для задоволення відносно простих природних потреб, то інформаційні потреби людини мають складну природу, ними охоплюється вся соціальна інформація, що циркулює в суспільстві. Процес задоволення інформаційних потреб істотно відрізняється від задоволення інших видів потреб людини. Це пояснюється тим, що у процесі задоволення інформаційних потреб об'єкт споживання, тобто інформація, яка сприймається суб'єктом, не тільки не знищується, а, навпаки обробляється, переосмислюється і на її основі формуються нові інформаційні масиви, що також можуть бути об'єктами задоволення інших інформаційних потреб.

Л.В. Коновал виділяє два основних типи інформаційних потреб, що відображають їх сутність і направленість: а) поточні, обумовлені притаманною людині допитливістю, які полягають в його прагненні бути в курсі всього, що відбувається у світі; б) конкретні (спеціальні), що відображаються в прагненні отримати інформацію, необхідну для вирішення конкретного завдання – дослідного, професійного, управлінського і т.д. [21].

Задоволення першого типу інформаційних потреб вимагає від суб'єкта отримання відомостей про оточуючий світ, а задоволення другого типу – отримання інформації пов'язаної з її професійною діяльністю.

Процес задоволення інформаційних потреб можна зобразити у вигляді таких стадій, як: а) потреба в матеріальних чи духовних цінностях; б) потреба в інформації про предмет потреби; в) створення пошукового образу потреби і співвіднесення його з наявною у внутрішній пам'яті інформацією [14]; г) пошук відсутньої інформації

в зовнішньому середовищі (при необхідності); д) створення нової інформації (при необхідності); е) аналіз отриманої із зовнішнього та внутрішнього середовища інформації; ж) здійснення діяльності щодо задоволення потреби.

При цьому основними ознаками інформаційних потреб є комунікативність, багатопредметність, динамізм і пізнавальний характер.

З практичної точки зору інформаційна діяльність направлена на задоволення інформаційних потреб суспільства та об'єктивується у формі одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Як зазначає О.В. Синсокий, одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення відповідно до існуючих соціальних норм документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою. Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави шляхом отримання певних благ з усвідомленої інформації. Поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, реалізація до існуючих соціальних норм документованої або публічно оголошеної інформації. Зберігання інформації – це забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв [7].

Таким чином, *інформаційна діяльність направлена на задоволення інформаційних потреб людини і суспільства*. Це цілеспрямована діяльність осіб, направлена на задоволення поточних та спеціальних інформаційних потреб, що об'єктивується у формі одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

До третьої групи інформаційної діяльності включається діяльність пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності. Більше того, природа та сутність цих видів діяльності пов'язана із такими особливими властивостями інформації, як цінність та здатність до завдання шкоди під час використання іншим суб'єктам інформаційних відносин. У сучасному світі володіння раніше інших інформацією про ті чи інші події є однією з найбільш бажаних. Її використанні дає можливість суб'єкту отримати значну перевагу в практично всіх (економічних, політичних, соціальних та інших) відносинах у порівнянні з іншими учасниками. Це призводить до того, що інформація є одним із найбільш охоронюваних ресурсів. Враховуючи це суб'єкти інформаційної діяльності постійно вживають заходи, щоб інформація зберігалась і використовувалась належним чином.

Із аналізу практики інформаційної діяльності, направленої на забезпечення прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності, її можна поділити на таких два основних види: а) технічна діяльність, направлена на створення технічних умов належного доступу і використання інформації та б) діяльність, пов'язана з контролем за доступом до інформації та, в разі необхідності – припиненням неналежного доступу.

В найбільш загальному сенсі перший вид інформаційної діяльності можна визначити як сукупність організаційно-технічних заходів для запобігання заподіяння шкоди інтересам власника інформації чи автоматизованої системи та осіб, які користуються інформацією. Основу цієї діяльності складає діяльність зі створення умов зберігання інформації, таких як належне обладнання приміщення, сучасне технічне обладнання, кадрове забезпечення, програмне забезпечення та доступ до нього та інше.

Другий вид інформаційної діяльності можна визначити як сукупність правових, адміністративних, організаційних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї. Основу цього виду інформаційної діяльності складають правові норми, які закріплюють порядок доступу до інформації, її використання та зберігання. Володільці інформації, в рамках діючих норм, створюють відповідні механізми доступу до інформації, що включають у себе контрольні підрозділи доступу до інформації та закріплені процедури їх діяльності. Також сюди можна віднести діяльність правоохоронних органів, до компетенції яких входять повноваження на захист визначених у чинному законодавстві законних прав та інтересів учасників інформаційних правовідносин.

Таким чином, *інформаційну діяльність, пов'язану з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційних відносин*, можна визначити як сукупність правових, адміністративних, організаційних та інших заходів, здійснюваних власниками інформації або уповноваженими на те державними органами, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї.

Характеристика інформаційної діяльності у сфері права

Відсутність комплексного дослідження інформаційної діяльності у сфері права вимагає зосередитись на визначенні категорії "інформаційна діяльність у сфері права" та виділенні її характеристик її особливостей. Очевидно, що її

основу складає така змістовна категорія, як "діяльність у сфері права".

Варто звернути увагу, що середовищем існування сфери права, враховуючи, що воно є соціальним феноменом, є соціальна сфера суспільного життя. Такий підхід є відображенням сучасного методологічного підходу, відповідно до якого суспільство розглядається як цілісна система, що складається, як певна макросистема, з сукупності цілого ряду мікросистем. Останні виділяються за предметним критерієм, і охоплюють усю сукупність суспільних відносин, які можуть виникати при функціонуванні суспільства як єдиної макросистеми [22, с.56].

Можна цілком обґрунтовано говорити про існування правової сфери, в рамках якої її суб'єкти можуть здійснювати певну активність, яка в науковій літературі називається "діяльність у сфері права" або "правова діяльність" [23, с.74]. Але, з нашої точки зору таке ототожнення не є досить коректним і потребує уточнення.

Ю.Г. Ткаченко в дослідженні теорії правових відносин справедливо зазначив, що в реальному житті "чисто" правової діяльності не буває, так само як і правових суспільних відносин [24, с.44–45]. Правова діяльність виділяється як структурний блок правової системи та уявляється як соціально та юридично значуща людська активність. Така активність, щоб бути визнаною правовою, має відповідати моделям поведінки, закріпленим у правових нормах, і передбачати певні юридичні наслідки. Змістовно правова діяльність відповідає такій категорії, як "правова поведінка".

Реалії світу підтверджують, що він активно розвивається і вдосконалюється, що призводить до виникнення нових видів активності, ще не унормованих, але які є важливими для повноцінного існування суспільства. В такому разі, суто формально виникає питання про віднесення таких видів активності до правової діяльності.

З нашої точки зору, враховуючи мінливість суспільних відносин, у сучасних умовах варто говорити про діяльність у сфері права, що в своїй основі буде охоплювати всі можливі види суспільної активності.

Характеризуючи зміст діяльності у сфері права, слід вказати, що вона може бути об'єктивована у формі дії чи бездіяльності суб'єктів і поділятися на нормотворчість, дотримання та використання чинних нормативних актів, тлумачення й застосування норм права. У процесі діяльності у сфері права створюються, закріплюються, захищаються норми, тобто постійно відтворюється право як соціальний регулятор.

Таким чином, діяльність у сфері права може бути охарактеризована через сукупність таких її ознак, як те, що вона: а) є видом соціальної діяльності; б) здійснюється у сфері відтворення права як соціального регулятора суспільних відносин; в) є засобом забезпечення організаційного впливу на інші сфери суспільних відносин; г) суб'єктами її здійснення можуть бути соціальні суб'єкти, що визнаються суб'єктами права як на індивідуальному та і на колективному рівні.

Соціальна діяльність, як прояв людської активності з метою зміни чи перетворення елементів навколишнього світу свідомості самої людини направлена на покращення оточуючого людину світу. Здійснюючи соціальну діяльність у сфері права, людина змінює чи вдосконалює існуючі механізми правового регулювання як одного з головних елементів найбільш ефективного соціального регулятора суспільних відносин – права. Середовищем соціальної діяльності у сфері права є все суспільство, а її суб'єктами – люди як розумні соціальні істоти, що здійснюють цілеспрямовану соціальну активність.

В рамках діяльності у сфері права, право, як регулятор суспільних відносин, створюється, видозмінюється та трансформується в інші форми. Створення права відбувається шляхом встановлення правил суспільної поведінки та контролю за допомогою відповідних засобів їх дотримання. Закріплення та доведення до відома всіх зацікавлених членів суспільства встановлених правил поведінки є свідченням визнання існуючої соціальної норми та виникнення головного елемента права – правової норми. З моменту виникнення правової норми можна говорити про виникнення права та початок його дії.

Право, як соціальний регулятор суспільних відносин, є головним інструментом їх впорядкування в сучасному світі. Використовуючи право, уповноважені суб'єкти здійснюють організуючий вплив на виникнення, розвиток і припинення всіх можливих суспільних відносин, як виникають у рамках функціонування суспільства. Результатом організуючого впливу діяльності у сфері права є його використання для досягнення поставлених цілей в межах компетенції уповноваженого суб'єкта. Його метою є ефективна реалізація компетенції уповноважених суб'єктів та встановлення чітких правил взаємодії всіх членів суспільства, в тому числі, й функціонування держави як результату його розвитку. Це, в свою чергу, дозволяє стверджувати, що суб'єктами інформаційної діяльності у сфері права є індивідуальні та колективні суб'єкти, що в

рамках встановлених правил створюють, змінюють, використовують право для впорядкування відносин, які виникають за їх участю.

Враховуючи виділені ознаки, *діяльність у сфері права* пропонується визначити як вид соціальної діяльності, що здійснюється суб'єктами права з використанням правових засобів і з метою отримання правового результату, в процесі якої відбувається створення, розвиток і матеріалізація права.

Спираючись на визначені нами категорії "інформаційна діяльність" і "діяльність у сфері права", звернемо увагу на характеристику інформаційної діяльності у сфері права.

Інформаційна діяльність у сфері права є одним із видів інформаційної діяльності, тому їй притаманні всі характерні для неї ознаки. Разом із тим, вона має такі певні особливості: а) предметом такої діяльності є інформація; б) така діяльність здійснюється в рамках встановлених правил поведінки, щодо вироблення, використання та зберігання інформації; в) результатом такої діяльності є задоволення інформаційних потреб членів суспільства.

Висновки

1. Діяльність, як вид соціальної активності, являє собою сукупність систематичних цілеспрямованих дій людини, направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення її потреб чи інтересів. Тому інформаційну діяльність слід визначити як сукупність систематичних цілеспрямованих дій суб'єкта, направлених на створення матеріальних чи духовних благ для задоволення його інформаційних потреб чи інтересів.

2. Інформаційна діяльність може бути поділена на три основні групи, така, що: а) направлена на вироблення інформації (створення); б) направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання, одержання, зберігання, використання, поширення); в) пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації).

До першої групи інформаційної діяльності входить *діяльність, направлена на створення інформації*, яку можна визначити як сукупність

послідовних цілеспрямованих дій особи (психічних, фізичних), результатом яких є надання певної форми сприйнятих ззовні відомостей та їх презентації іншим особам.

До другої групи інформаційної діяльності входить *діяльність, направлена на задоволення інформаційних потреб людини і суспільства* (поточних та спеціальних інформаційних потреб, що об'єктивується у формі одержання, використання інформації, поширення та зберігання інформації).

До третьої групи інформаційної діяльності віднесена діяльність, пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності, що визначається як сукупність правових, адміністративних, організаційних та інших заходів, здійснюваних власниками інформації або уповноваженими на те державними органами, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї.

3. Діяльність у сфері права визначається як вид соціальної діяльності, що здійснюється суб'єктами права з використанням правових засобів та з метою отримання правового результату [18], в процесі якої відбувається створення, розвиток і матеріалізація права. За визначальними ознаками такої діяльності: а) її предметом є інформація; б) діяльність здійснюється в рамках встановлених правил поведінки, щодо вироблення, використання та зберігання інформації; в) її результатом є задоволення інформаційних потреб членів суспільства.

Конфлікт інтересів

Текст даної статті є повністю оригінальним, виконаний автором самостійно. Автор заявляє, що дотримується норм законодавства про інтелектуальну власність, і не порушує чи не зачіпає будь-чиє авторське право, і ні з ким не має конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Висловлюємо щирі вдячності за сприяння написанню статті науковому керівнику, доктору юридичних наук М.В. Старинському.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова І. В. Органи виконавчої влади України як розпорядники публічної інформації: теоретико-правові та практичні питання: монографія / за заг. ред. І. В. Арістової. Київ: Видавничий центр НУБіПУ України, 2018. 233 с.
2. Беляков К. І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації. Інформація і право. 2012. № 1. С. 63–69.

3. Коваленко Л. П. Теоретичні проблеми розвитку інформаційного права України: монографія. Харків: Право, 2012. 248 с.
4. OlfaBelkahla Driss, Sehl Mellouli, ZeinebTrabelsi From citizens to government policy-makers: Social media data analysis. *Government Information Quarterly*. Volume 36, Issue 3, July 2019, Pages 560–570. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.05.002>.
5. FangWang. Understanding the dynamic mechanism of interagency government data sharing. *Government Information Quarterly*. Volume 35, Issue 4, October 2018, Pages 536–546. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.08.003>.
6. Jean Damascene Twizeyimanaab, Annika Anderssona. The public value of E-Government – A literature review. *Government Information Quarterly*. Volume 36, Issue 2, April 2019, Pages 167–178. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.01.001>.
7. Синьокий О. В. Інформаційне право України та електронне право високих технологій: електронний курс лекцій українською мовою. URL: <http://kul-lib.narod.ru/bibl.files/LLaw/10sovipu.pdf>.
8. Хмельницький О. О. Інформаційна культура: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 200 с.
9. Коваленко Л. П. Інформаційна діяльність. *Правова інформатика*. 2012. № 4. С. 10–13.
10. Жарких В. Ю., Білоусов О. С., Кривдіна І. Б. Правове регулювання інформаційної діяльності: навч. посіб. Київ: Каравела, 2015. 232 с.
11. Марущак А. І. Інформаційне право: Доступ до інформації: навч. посіб. Київ: КНТ, 2007. 532 с.
12. Про інформацію: Закон України від 06.01.2011 № 2657–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
13. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Политиздат, 1977. 346 с.
14. Деятельность: теория, методология, проблемы / под ред. Касавина И. Т. Москва: Политиздат, 1990. 369 с.
15. Каплан Г. А. Соціальна діяльність: сутність, види і форми. Харків: Прапор. 1998. 59 с.
16. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре массовой коммуникации. Москва: Наука, 1984. 286 с.
17. Ожегов С. И., Шведова И. Ю. Толковый словарь русского языка. Москва: Азбуковник, 1999. 944 с.
18. Современный толковый словарь русского языка / гл. ред. С. А. Кузнецов. Санкт Петербург: Норинт, 2003. 960 с.
19. Толковый словарь русского языка начала XXI века. Актуальная лексика / под ред. Г. Н. Складневской. Москва: Эксмо, 2006. 1136 с.
20. Большой академический словарь русского языка / ред. А. Герд. СПб.: Наука, 2012. Т. 21. 630 с.
21. Коновал Л. В. Інформаційна потреба: сутність та дефініції. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/350>.
22. Устїч С. І. Системне дослідження суспільства. Львів: Світ, 1992. 135 с.
23. Пугинский Б. И. Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. Москва, 1984. 224 с.
24. Ткаченко Ю. Г. Методологические вопросы теории правоотношений. Москва: Юрид. лит., 1980. 176 с.

REFERENCES

1. Aristova, I. V. (Red.). (2018). *Orhany vykonavchoyi vlady Ukrainy yak rozporyadnyky publichnoyi informatsiyi: teoretyko-pravovi ta praktychni pytannya* [The executive bodies of Ukraine as stewards of public information: theoretical, legal and practical issues]. Monohrafiya. Kyiv: Vydavnychyy tsentr NUBiPUkrainy (in Ukr.).
2. Byelyakov, K. I. (2012). Informatsiyana diyal'nist': zmist ta pidkhody do klasyfikatsiyi [Information activities: content and approaches to classification]. *Informatsiya i pravo*, (1). 63–69 (in Ukr.).
3. Kovalenko, L. P. (2012). *Teoretychni problemy rozvytku informatsiyoho prava Ukrainy* [Theoretical problems of development of information law of Ukraine]. Monohrafiya. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
4. OlfaBelkahla Driss, Sehl Mellouli, ZeinebTrabelsi From citizens to government policy-makers: Social media data analysis. *Government Information Quarterly*. Volume 36, Issue 3, July 2019, Pages 560–570. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.05.002>.
5. FangWang. Understanding the dynamic mechanism of interagency government data sharing. *Government Information Quarterly*. Volume 35, Issue 4, October 2018, Pages 536–546. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.08.003>.
6. Jean Damascene Twizeyimanaab, Annika Anderssona. The public value of E-Government – A literature review. *Government Information Quarterly*. Volume 36, Issue 2, April 2019, Pages 167–178. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.01.001>.

7. Synyeokyy, O. V. *Informatsiyne pravo Ukrayiny ta elektronne pravo vysokykh tekhnolohiy* [Information Law of Ukraine and Electronic Law of High Technologies]. Elektronnyy kurs lektsiy ukrayins'koyu movoyu. Retrieved from: <http://kul-lib.narod.ru/bibl.files/ILaw/10sovipu.pdf> (in Ukr.).
8. Khmel'nyts'kyy, O. O. (2007). *Informatsiyna kul'tura* [Information culture]. Navch. posibnyk. Kyiv: KNT (in Ukr.).
9. Kovalenko, L. P. (2012). Informatsiyna diyal'nist' [Information activities]. *Pravova informatyka*, (4). 10–13 (in Ukr.).
10. Zharkyykh, V. YU., Bilousov, O. S., & Kryvdina, I. B. (2015). *Pravove rehulyuvannya informatsiynoi diyal'nosti* [Legal regulation of information activities]. Navch. posib. Kyiv: Karavela (in Ukr.).
11. Marushchak, A. I. (2007). *Informatsiyne pravo: Dostup do informatsiyi* [Information Law: Access to information]. Navch. posib. Kyiv: KNT (in Ukr.).
12. Pro informatsiyu [About information]. *Zakon Ukrayiny* (06.01.2011 No 2657–12). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1992. (48). 650 (in Ukr.).
13. Leont'yev, A. N. (1977). *Deyatel'nost'. Soznaniye. Lichnost'* [Activity Consciousness. Personality]. Moskva: Politizdat (in Russ.).
14. Kasavin, I. T. (Red.). (1990). *Deyatel'nost': teoriya, metodologiya, problem* [Activity: theory, methodology, problems]. Moskva: Politizdat (in Russ.).
15. Kaplan, H. A. (1998). *Sotsial'na diyal'nist': sutnist', vydy i formy* [Social activity: nature, types and forms]. Kharkiv: Prapor (in Ukr.).
16. Dridze, T. M. (1984). *Tekstovaya deyatel'nost' v strukture massovoy kommunikatsii* [Textual activity in the structure of mass communication]. Moskva: Nauka (in Russ.).
17. Ozhegov, S. I., & Shvedova, I. YU. (1999). *Tolkovyy slovar' russkogo yazyka* [Explanatory Dictionary of the Russian Language]. Moskva: Azbukovnik (in Russ.).
18. Kuznetsov, S. A. (2003). *Sovremennyy tolkovyy slovar' russkogo yazyka* [The modern explanatory dictionary of the Russian language]. Sankt Peterburg: Norint (in Russ.).
19. Sklyarevskaya, G. N. (Red.). (2006). *Tolkovyy slovar' russkogo yazyka nachala XXI veka. Aktual'naya leksika* [Explanatory dictionary of the Russian language of the beginning of the XXI century. Actual vocabulary]. Moskva: Eksmo (in Russ.).
20. Gerd, A. (Red.). (2012). *Bol'shoy akademicheskyy slovar' russkogo yazyka* [The large academic dictionary of the Russian language]. SPb.: Nauka. T. 21 (in Russ.).
21. Konoval, L. V. *Informatsiyna potreba: sutnist' ta definitsiyi* [Information Need: Essence and Definitions]. Retrieved from: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/350> (in Ukr.).
22. Ustich, S. I. (1992). *Systemne doslidzhennya suspil'stva* [Systematic study of society]. L'viv: Svit (in Ukr.).
23. Puginskiy, B. I. (1984). *Grazhdansko-pravovyye sredstva v khozyaystvennykh otnosheniyakh* [Civil means in economic relations]. Moskva (in Russ.).
24. Tkachenko, YU. G. (1980). *Metodologicheskiye voprosy teorii pravootnosheniy* [Methodological issues of the theory of legal relations]. Moskva: Yurid. lit. (in Russ.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 58 pp. 54–63.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.3568275

http://forumprava.pp.ua/files/054-063-2019-5-FP-Suhoniako_7.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_5_7.pdf
License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 01.11.2019

Accepted: 20.11.2019

Published: 26.11.2019

Cite as:
Сугоняко, Н. В. (2019). Інформаційна діяльність у сфері права та її особливості. Форум Права, 58(5). 54–63. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3568275>.

 Suhoniako, N. V. (2019). Informatsiyna diyal'nist' u sferi prava ta yiyi osoblyvosti [Information Activity in Legal Field and its Peculiarities]. *Forum Prava*, 58(5). 54–63. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3568275>.